

DINSHUNOSLIK VA TERORIZM, DIN VA JAMIYAT MUAMMOLARI

Toshkent axborot texnologiyalari universiteti Samarqand filiali DI24-09

gurux talabasi

Abduraxmonov Abbos

Tel: +998934665806

Annotatsiya: *Ushbu maqolada dinning jamiyatdagi o'rni, diniy ekstremizm va terrorizmning xavfli oqibatlari hamda bu muammolarning oldini olishda diniy savodxonlikning ahamiyati tahlil qilingan. Diniy niqob ostida amalga oshirilayotgan buzg'unchi g'oyalar, asosan, yoshlar ongiga salbiy ta'sir ko'rsatishi va jamiyat barqarorligiga tahdid solishi yoritilgan. O'zbekiston Respublikasida olib borilayotgan diniy siyosat, huquqiy asoslar va mafkuraviy kurashning samarali yo'llari rasmiy manbalar asosida o'rganilgan.*

Kalit so'zlar: *din, jamiyat, terrorizm, ekstremizm, diniy savodxonlik, ma'naviyat, xavfsizlik, O'zbekiston, yoshlar, mafkura*

Kirish

So'nggi yillarda dunyo bo'ylab diniy niqob ostida amalga oshirilayotgan terroristik harakatlar va radikal oqimlarning faollashuvi xalqaro xavfsizlikka jiddiy tahdid solmoqda. Ayniqsa, diniy g'oyalarni siyosiy va mafkuraviy maqsadlar yo'lida noto'g'ri talqin qilish holatlari yoshlar orasida radikallashuv xavfini oshirmoqda. Bu esa dinning asl insonparvarlik mohiyatini so'ndiradi va jamiyatda nizoli holatlarni keltirib chiqaradi.

Bugungi globallashuv davrida axborot oqimlarining kuchaygani va ijtimoiy tarmoqlarning ta'siri ortgani tufayli, yoshlarning dunyoqarashi va diniy qarashlariga bo'layotgan tashqi ta'sirlar yanada murakkablashmoqda. O'zbekiston

Respublikasi Prezidentining tashabbusi bilan amalga oshirilayotgan diniy-ma'rifiy siyosat, radikalizmga qarshi kurash, diniy bag'rikenglikni ta'minlash borasidagi huquqiy va ma'naviy choralar muhim ahamiyat kasb etmoqda. Maqolaning asosiy maqsadi jamiyat va din o'rtasidagi muvozanatni saqlash, radikal oqimlarning oldini olish hamda diniy savodxonlikni oshirish borasidagi siyosiy va ijtimoiy mexanizmlarni yoritishdan iborat.

Din va ijtimoiy ong

Din tarixan jamiyat hayotining ajralmas qismi bo'lib kelgan. Dinning asosiy vazifasi insonni ma'naviy kamolot sari yetaklash, axloqiy mezonlar asosida hayot kechirishga undashdir. Islom dini esa insonparvarlik, tinchlik, bag'rikenglik va mehr-oqibatni targ'ib etadi. Biroq, ayrim kuchlar tomonidan diniy qadriyatlarning buzib talqin qilinishi natijasida u ijtimoiy portlashlar, ekstremistik harakatlar va terroristik hujumlar vositasiga aylantirilmoqda.

Ijtimoiy ongni shakllantirishda dinning o'rni muhim. Agar diniy savodxonlik yetarli bo'lmasa, odamlar diniy g'oyalarni noto'g'ri tushunadi va ular radikalizm ta'siriga tushib qoladi. Yoshlar orasida diniy fanlar asoslarini tushuntirish, ishonchli manbalarga asoslangan bilim berish orqali ijtimoiy immunitet shakllantirish mumkin.

Bugungi kunda O'zbekistonda bu borada qator ijobiy ishlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, diniy-ma'rifiy tashkilotlar orqali yoshlar bilan muntazam uchrashuvlar o'tkazilmoqda, imom-xatiblar va diniy soha mutaxassislari tomonidan zamonaviy axborot vositalarida chiqishlar tashkil qilinmoqda.

Diniy ekstremizm va terrorizm – tushunchalar va tahdidlar

Terrorizm – bu siyosiy yoki mafkuraviy maqsadlarga erishish uchun zo'ravonlik, qo'rqitish yoki portlashlar kabi usullar orqali amalga oshiriladigan harakatlardir. Ekstremizm esa o'ta radikal, murosasiz qarashlar tizimi bo'lib,

jamiyatda notinchlik va adovat urug'ini sepadi. Odatda diniy ekstremizm diniy g'oyalardan foydalanib, ularni buzib talqin qilish orqali yovuz niyatlar bilan yuritiladi.

O'zbekiston Respublikasida bu borada qator qonunchilik hujjatlari qabul qilingan. 2020-yilda qabul qilingan "Ekstremizmga qarshi kurash to'g'risida"gi Qonun, shuningdek, 2021-yilgi "Diniy tashkilotlar va vijdon erkinligi to'g'risida"gi Qonun diniy erkinlik bilan bir qatorda, bu sohada qonuniylikni ham ta'minlashga xizmat qiladi.

Prezident Shavkat Mirziyoyevning fikricha, "Biz yoshlarimizni diniy va dunyoviy bilimlar bilan qurollantirmasak, ularni begona g'oyalardan himoya qila olmaymiz." Bu fikr diniy ongini shakllantirishda davlatning faol ishtirokini ko'rsatadi.

Tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, diniy ekstremizm asosan diniy bilimga ega bo'lmagan, psixologik va ijtimoiy jihatdan himoyasiz aholi qatlamlari orasida tarqalmoqda. Bu esa diniy va dunyoviy ta'lim o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash zaruratini yanada kuchaytiradi.

O'zbekiston tajribasi va davlat siyosati

O'zbekiston Respublikasida diniy sohada olib borilayotgan islohotlar xalqaro hamjamiyat tomonidan ham ijobiy baholanmoqda. Jumladan:

- Diniy-ma'rifiy markazlar tashkil etildi (Islom Sivilizatsiyasi markazi, Imom Buxoriy xalqaro markazi);

- Imom-xatiblar va diniy kadrlar malakasini oshirish tizimi yo'lga qo'yildi;
- "Ma'naviyat maktablari", "Zukko imom" kabi dasturlar orqali aholining diniy ongini mustahkamlashga qaratilgan chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda;
- Radikal g'oyalardan qaytgan fuqarolarni ijtimoiy rehabilitatsiya qilish bo'yicha dasturlar ishlab chiqilgan.

Shuningdek, O‘zbekiston Respublikasining “Yoshlar siyosati to‘g‘risida”gi Qonuni asosida yoshlarning diniy va ma‘naviy immunitetini oshirishga qaratilgan davlat siyosati shakllanmoqda. Yoshlarning bo‘sh vaqtini mazmunli tashkil qilish, ularni sport, san‘at, texnologiyalarga jalb etish orqali radikal oqimlar ta‘siridan asrash choralari ko‘rilmoqda.

Xulosa

Yuqoridagi tahlillardan kelib chiqib, quyidagi xulosalarni chiqarish mumkin:

- Din insoniyatni ma‘naviy yuksaltirish vositasi bo‘lishi lozim. Uning siyosiy vosita sifatida suiiste‘mol qilinishi ekstremizmga olib keladi;
- Diniy savodxonlik – ijtimoiy barqarorlikning muhim kafolatidir. Uni oshirish orqali jamiyatdagi radikal qarashlar oldi olinadi;
- O‘zbekiston Respublikasida bu borada aniq siyosiy strategiyalar, qonuniy asoslar va ijtimoiy dasturlar mavjud.

Foydalanilgan adabiyotlar

1.O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston” nashriyoti, 2023-yil.

2.O‘zbekiston Respublikasining “Diniy tashkilotlar va vijdon erkinligi to‘g‘risida”gi Qonuni. – Qabul qilingan sana: 2021-yil 5-iyul. // <https://lex.uz>

3.O‘zbekiston Respublikasining “Ekstremizmga qarshi kurash to‘g‘risida”gi Qonuni. – Qabul qilingan sana: 2020-yil 30-dekabr. // <https://lex.uz>

4. Mirziyoyev Sh.M. “Yangi O‘zbekiston strategiyasi”. – Toshkent: “O‘zbekiston” nashriyoti, 2021. – 400 b.

5. Islom Sivilizatsiyasi markazi. Rasmiy veb-sayt: <https://islom.uz> (2024-yil aprel holatiga ko‘ra).

6. Imom Buxoriy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi. – Samarqand, 2022. // <https://bukhari.uz>

7. Rustamov A. *Dinning jamiyatdagi roli va xavfsizlik masalalari.* – Ma’naviyat, №4 (48), 2022-yil. – B. 15–21.

8. Sodikov M. *Yoshlar va diniy ong: ijtimoiy xavfsizlik mezonlari.* – Huquq, №3 (35), 2023-yil. – B. 45–52.

9. “Xalq so‘zi” gazetasi. – 2024-yil 15-mart soni. – “Diniy savodxonlik – jamiyat barqarorligi kafolati” maqolasi.

10. “Huquq” gazetasi. – 2023-yil 22-iyun soni. – “Ekstremizmga qarshi huquqiy chora-tadbirlar” maqolasi.

11. Ma’naviyat.uz. – Respublika Ma’naviyat va ma’rifat markazi rasmiy sayti. // <https://www.manaviyat.uz>